

MİSYONERLİK, İSLÂM VE DİNSEL İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

Şinasi Gündüz

Misyonerlik son günlerde yazılı ve görsel basının rağbet ettiği önemli bir gündem konusu oldu. Çeşitli televizyon kanallarında düzenlenen yer yer kavgalı tartışma programlarında konu farklı taraflarca irdelenmeye çalışıldı. Ancak, üzücü bir şekilde bu programlarda konunun reyting hazretlerine kurban edildiği görüldü. Bu arada, bazı resmi yetkililer de misyonerlerin Pontusculuk idealini canlandırma/gerçekleştirme amaçlı aktivitelerine dikkat çektiler. Bunlar arasında en çarpıcı açıklama ise Giresun Jandarma Bölge Komutanı tarafından yapıldı.¹

Misyonerliği irdelerken mutlaka üzerinde durmamız gereken iki temel problem bulunmaktadır. Bunlardan ilki, ne'liğini ve nasıl'lığını konu alarak misyonerliğin doğru bir tanımının ve tahlilinin yapılması; ikincisi ise, inanç ve ifade özgürlüğü bağlamında herhangi bir dinsel veya düşünsel gelenek bağluları gibi Hristiyan inancı taraftarlarının da kendi inançlarını yaşama, ifade etme ve yayma haklarının tespit edilmesi.

Evrensel mesajlar içeren her inanç sistemi, öğretileri arasında, temsil ettiği mesajın diğer insanlara –ya da *ötekilere*- iletilmesine yer verir ve çoğunlukla bunu din bağlularının yapmaları gereken bir görev olarak kabul eder. Örneğin Kur'an'da, bu çerçevede, insanlara iyiliği emredecek/ öğretecek, hayra çağırarak ve onları kötülükten sakındıracak bir grubun her zaman bulunmasını önemi vurgulanır (Ali İmran 104); ayrıca dinin insanlara tebliğ edilmesinin gerekliliği üzerinde durulur (Tevbe 122; Nahl 125) ve peygambere hitaben "Rabbinden sana indirileni duyur; eğer bunu yapmazsan

1 Radikal, 5 Aralık 2001.

onun mesajını duyurmamış olursun. Allah seni insanlardan korur...” (Maide 67) denilir. Bu bağlamda zaman zaman “ey insanlar” diye başlayan ifadelerle, Kur’an mesajının bütün insanlığa yönelik olduğuna işaret edilir (örneğin bkn. Nisa 170, 174; Hac 49; Bakara 21, 168). Benzer şekilde Matta İnciline göre, çarmıhta ölümü sonrası mezara gömülen fakat sonra yeniden dirilen İsa, Galilee’de onbir öğrencisine “gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin. Onları Baba; Oğul ve Kutsal Ruh’un adıyla vaftiz edin. Size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin” (Matta 28:19-20) der. Benzer ifadeler diğer Sinoptik İncil metinlerinde de bulunmaktadır (örneğin bkn. Markus 16:15-18; Luka 24:47). Aynı şekilde diğer evrensel dinlerde de dinin öğretilerinin insanlara ilan edilmesi ve yayılması üzerinde önemle durulur. Nitekim gerek MÖ 6. yy’da yaşayan Buddha gerekse MS 3. yy’da yaşayan Mani, savunduğu öğretileri diğer insanlara tebliğ etmeleri için öğrencilerini çeşitli bölgelere göndermişlerdir. Örneğin Buddha, öğretilerine kulak vererek aydınlanan öğrencilerini şu sözlerle Dhamma’nın yayılması misyonu ile civar bölgelere göndermiştir: “Keşişler! Halkların takdisi, mutluluğu, dünyaya merhamet, tanrıların ve insanların refah, mutluluk ve takdisi için yola çıkın” (Vinaya Pitaka 1.21).² Öğrencilerini misyon göreviyle çeşitli yörelere gönderen Mani’nin bizzat kendisinin de inanç sistemini yaymak amacıyla Hindistan’a ve Batı Çin’e seyahatler düzenlediği bilinmektedir³ (Dodge, 1972: 88).

Kendi inanç ve değerleri doğrultusunda her inanç mensubunun, dinsel bir yükümlülük olarak gördüğü, inancını diğer insanlara anlatılması veya inandığı hakikat ve kurtuluş anlayışını ötekilere aktarması, bunlarla insanları aydınlatması, diğer inanç sistemlerine veya değer yargılarına saygı göstererek yapılması durumunda, inanç ve ifade özgürlüğünün en temel gerekleri arasındadır. İnsanların inanç ve değerlerini serbestçe yaşayıp ifade etmelerinin en temel insan hakları arasında olduğu, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü hakkını teminat alan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’yle de vurgulanmaktadır. Farklı inanç ya da düşünce sistemlerine sahip olan insanların inandıkları değer yargılarını ya da düşüncelerini başkalarına açmaları, değerlerini başkalarıyla konuşup paylaşmaları veya görüş alışverişinde bulunmaları, insanlar arası diyalogun gelişmesine katkıda bulunacak, insanların kendi inanç ve değerlerinin doğruluğunu test etmelerine ve hakikatin/gerçeğin daha sağlıklı bir zeminde tartışılmasına imkan sağlayacaktır. Nitekim, inandığı doğruları başkalarıyla paylaşmak bağlamında “kendisi için istediğini başkası için de istemek ve kendisi için istemediğini

2 Harvey, P., *An Introduction to Buddhism*, Cambridge: Cambridge University Press 1990, s. 241en naklen.

3 Dodge, B., “Mani and the Manichaeans”, *Medieval and Middle Eastern Studies*, S.A. Hanna (ed.), Leiden: Brill 1972, s. 88.

başkası için de istememek” birçok dinsel geleneğin öğretilerinde yer verdiği bir *altın kuraldır*.

Bu çerçevede Kur’an, diğer inanç bağlılarına diyalog kapısını sürekli açık tutmakta ve onlara Tevhid inancı temelinde bir arada olmayı teklif etmektedir (Ali İmran 64). İslâm, Müslümanları, hakikatin ifadesi ve kurtuluşun yegane yolu olarak gördüğü Tevhid ilkesini bütün insanlara iletmekle ya da kurtuluşun vesilesi olan bu doğru’yu diğer insanlarla da paylaşmakla görevlendirmekte ve bu çerçevede “hakkı ve sabrı tavsiye etmenin” veya “iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmamanın” zararda olmayan insanların özellikleri olduğunu vurgulamaktadır.

Dolayısıyla, Hristiyan inancına bağlı olanların da kendi inandıkları değerleri yaşamaları ve bunları diğer insanlara anlatmaları, inanç özgürlüğü bağlamında doğal bir haktır. Bu hakkı, sadece Hristiyanların çoğunluk olarak buldukları ülkelerde değil, azınlık olarak yaşadıkları bölgelerde de kullanmaları son derece doğaldır. Hristiyanların, Müslümanların çoğunluk olduğu toplumlarda dinlerini serbestçe yaşamalarına, sosyal ve kültürel ortamda kendilerini ifade etmelerine ve inançlarını anlatmalarına İslâm inancının herhangi bir yasak koyması söz konusu değildir ve olamaz da. Zira İslâm, inançlara saygıyı ön plana çıkaran ve inanç ve ifade özgürlüğüne önem veren bir dindir. Müslüman halklar ve azınlıklar, tarih boyu inanç ve ifade özgürlüğü açısından türlü sıkıntılar çekmişlerdir. Endülüs’ün yıkılması sonrası İspanya’da, yakın zamanlarda Balkanlarda, Sovyet işgali altındaki bölgelerde, Çin’de ve Hindistan’da yoğun asimilasyon sürecine tabi tutulmuşlar; inanç ve değerlerini yaşama ve ifade etme konusunda türlü sıkıntılarla yüzyüze kalmışlardır. Hatta günümüzde, sözde Müslüman yöneticilerin başta oldukları birçok Ortadoğu ve Ön Asya ülkesinde bile Müslüman halklar, sosyo-kültürel ve siyasal alanda kendisini ifade edebilme sıkıntısı yaşamakta ve bu konuda çeşitli baskılara maruz kalmaktadır. Diğer taraftan Müslümanların, azınlık olarak yaşadıkları temel insan haklarına genelde saygı gösterilen toplumlarda/ülkelerde (örneğin birçok Batı ülkesinde) kendi inanç ve değerlerini serbestçe yaşama ve ifade etme imkanına sahip oldukları; insan hakları konusunda yeterli hassasiyete sahip olmayan Çin ve benzeri ülkelerde ise bu hakkı elde etme mücadelesi verdikleri de bilinmektedir. Dolayısıyla tarih boyu inançlarını yaşama konusunda birçok kötü tecrübeler yaşamış olan Müslümanların, Türkiye ve benzeri İslâm ülkelerinde gayrimüslim azınlıkların inanç ve ifade özgürlüğü içerisinde yaşamalarına, inanç ve değerlerini anlatmalarına/ anlatabilmelerine karşı çıkmaları söz konusu olamaz; insanın mal ve can hürriyetiyle birlikte din hürriyetini, saygı duyulması ve korunması gereken temel bir kutsal değer olarak kabul eden İslâm inancı, bunu temel insan haklarının bir gereği olarak görür.

Esasen İslâm, tarih boyu inançlara saygılı ve hoşgörülü olmuştur. Kur'an'daki "dinde zorlama yoktur" (Bakara 256), "senin dinin sana benim dinim bana" (Kafirun 6) ya da "ey insanlar; size Rabbinizden gerçek geldi, artık kim yola gelirse kendisi için gelir kim de saparsa kendi zararına sapsın" (Yunus 108) gibi adeta inanç ve düşünce özgürlüğünün evrensel manifestosu mahiyetindeki ayetlerden hareketle İslâm toplumları, egemenlikleri altındaki bölgelerde yaşayan Hristiyanlıktan Yahudiliğe, Budizm ve Hinduizmden Sabiiliğe kadar çeşitli inanç sistemlerine bağlı halklara geniş bir hoşgörüyle yaklaşmış; onların varlıklarını devam ettirmelerine ve kendilerini ifade etmelerine imkân tanımıştır. Hatta gayrimüslimlere tanınan bu inanç ve ifade özgürlüğü ortamı, 10. yüzyılda İslâm imparatorluğu'nun merkezinde saray ve bilim çevrelerinde İslâma karşı hararetle Harran paganizmini savunan Sabit ibn Kurra gibi putperestlere⁴ kendi inanç ve doğrularını anlatma/tartışma imkânı sağlamıştır. Yine bu çerçevede Anadolu'da bin yılı aşkın bir süre çeşitli Hristiyan mezhepler ve diğer azınlıklar Müslüman çoğunlukla bir arada yaşamışlar; siyasal nedenlerden kaynaklanan bazı marjinal olumsuz olaylar dışında Müslümanlarla barış ve hoşgörü ortamını paylaşmışlardır. Hristiyan halklarca sömürge olarak yerleşilen Amerika, Avustralya ve benzeri kıta halkları çok kısa zamanda asimile edilip Hristiyanlaştırılırken, Müslümanlar yüzyıllarca yönetimleri altında tuttukları Anadolu, Balkanlar, Kafkasya ve benzeri bölgelerdeki Hristiyan halklara inanç ve ifade özgürlüğü içinde varolma hakkı tanımışlardır. Bunda yukarıda söz ettiğimiz Kur'an'dan kaynaklanan temel ilkeler önemli bir rol oynamıştır.

Bir başka açıdan, İslâmın ve Müslümanların diğer inanç sistemleriyle yüzleşmekten, onlarla karşılaşmaktan ve diyalog kurmaktan çekinecek veya korkacak hiçbir yönü yoktur. Sahip olduğu Tevhid inancı ve bu doğrultudaki inanç ve öğretilerle bizzat Kur'an, diğer dinsel ve düşünsel geleneklere meydan okumakta, çeşitli ayetlerde Peygamberi ve Müslümanları, başta Ehli Kitab olarak tanımladığı Yahudiler ve Hristiyanlar olmak üzere diğer din bağlılarıyla konuşmaya, onları uyarmaya çağırılmaktadır. Temsil ettiği inanç sistemindeki gücü ve dinamizmi nedeniyle İslâm, tarihte kısa zamanda Atlas okyanusundan uzak doğuya kadar hızla yayılmış; farklı dillere, geleneklere ve dinlere mensup halkları kendi bünyesine katmıştır. Yakın geçmişte ve günümüzde Hristiyan geleneğine/geçmişine sahip olan Batı toplumlarının, sömürgeleştirdikleri ya da siyasal veya kültürel hegemonyaları altına aldıkları diğer toplumları kısa sürede Hristiyanlaştırırken, sahip oldukları bütün askeri, ekonomik ve siyasal güce rağmen İslâm top-

4 Bkn. Bar Hebraeus, *The Chronography*, tr. E.A.W. Budge, London 1932, s. 153.

lumları arasında bunu başaramamalarının nedeni, İslâm inanç ve değerlerinin gücüdür. Nitekim bu nedenle İslâm, günümüzde kendisine karşı sürdürülen bütün medyatik, siyasal ve askeri operasyonlara karşın dünyada hâlâ en hızlı yayılan inanç sistemidir. Son günlerde, 11 Eylül hadisesi sonrası İslâm ile ilgili Batı ülkelerinde ve Batı yanlısı diğer toplumlarda oluşturulan anti-İslâmî kampanyaya ve yer yer Müslümanlara karşı yapılan taciz ve fiili saldırılara rağmen, Batı halklarının İslâma gittikçe artan oranda rağbet gösterdikleri, İslâm ile ilgili eserlerin satış rekorlarını zorladığı, özellikle Kur'an satışlarının patlama noktasına vardığı medyaya yansıyan bir realitedir.⁵ Özetle, İslâmın ve Müslümanların Hristiyanlıktan ya da bir başka dinsel veya düşünsel gelenekten kaynaklanan bir misyon hareketinden korkması, çekinmesi için hiçbir neden bulunmamaktadır.

Genellikle 1299-1306 yıllarında Raymund Lull'un Tunus'a yaptığı misyon gezisiyle sistematik olarak başladığı düşünülen, Hristiyan misyonerlerin İslâm toplumlarına yönelik faaliyetleri, o tarihten günümüze çeşitli şekillerde devam etmiştir. Müslüman Anadolu'ya yönelik misyon faaliyetlerinin ise Osmanlıların zayıflamaya başlamasıyla birlikte bir artışı gösterdiği, yirminci yüzyılın ilk yarısında nispeten sönük kaldığı, son yıllarda ise özellikle çeşitli Protestan misyoner grupların çabalarıyla Anadolu'nun Doğu Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu ve Kapadokya yörelerinde canlanmaya başladığı görülmektedir. Ancak bununla birlikte misyonerlik faaliyetlerinin medyadaki tahrik edici tartışma programlarında abartılmakta olduğu, sağlıklı bilimsel tahlillerden uzak kısır tartışmalarla adeta Hristiyan misyonunun tanıtımının/ reklamının yapıldığı da dikkati çekmektedir.

Yukarıda, evrensel mesajlar taşıyan her inanç sistemi bağluları gibi Hristiyanların da kendi inanç ve değerlerini yaşama, ifade etme ve yayma haklarının temel bir hak olduğunu ve İslâmın da Hristiyanların bu haklarını kullanmalarına engel olmadığını tartıştık. Ancak burada, Hristiyanlıktaki sistematik misyonerlik hareketinin diğer inanç sistemlerine ve bunların bağlularına saygıyı gözetken, etik kurallara dayalı, dinin ötekilere ifade edilip anlatılması olarak görülüp görülemeyeceğinin ve buna bağlı olarak misyonerliğin salt "inanç ve ifade özgürlüğü" bağlamında ele alınıp alınmayacağına da irdelenmesi gerekir. Dolayısıyla konunun anlaşılabilmesi için Hristiyanlıktaki sistematik misyonerliğin doğru bir tanımının yapılması gerekmektedir.

Her ne kadar Hristiyanlar, misyonun diğer insanlara iletilmesi konusunda referanslarını Yeni Ahit'te yer alan İncil metinlerinde geçen İsa'nın bazı sözlerine dayandırsalar da Hristiyanlık tarihinde ilk sistematik misyon

5 Örneğin bu konuda Radikal'den Haluk Şahin'in (22 Aralık 2001) ve Yeni Şafak'tan Taha Kıvanç'ın (10 ve 12 Aralık 2001) yazılarına bakılabilir.

faaliyetinin Pavlus'la başladığı görülür. Pavlus, Helenistik İsa cemaati tarafından kurgulanan ve kendisi tarafından geliştirilen "ilahi Oğul Rab İsa Mesih" inancını temel alan öğretileri (bu öğretiye inananlara birinci yüzyıl ortalarından itibaren Antakya yöresinde muhaliflerince Hristiyanlar adı verilmiştir) yaymak amacıyla Anadolu, Yunanistan ve Makedonya'ya yönelik üç önemli misyon seyahati düzenlemiştir. Pavlus'un bu seyahatlerini konu alan anlatılar ve bunlarla ilişkili çeşitli topluluklara (veya kimselere) gönderdiği mektuplar, Yeni Ahit metinleri arasında önemli bir yer tutmaktadır. Pavlus, mektuplarında, öğretilerini yaymayı hedeflediği bu misyon faaliyetlerinde uyguladığı metodolojiye ilişkin çeşitli bilgiler de vermektedir ki misyona ilişkin metodolojiyi konu alan bu bilgiler, Yeni Ahit öğretilerini yaşamlarında temel alan Hristiyan çevreler (özellikle de kutsal kitabı dinde temel referans sayan Protestanlar ve bunun uzantısı olarak faaliyet gösteren Evangelik cemaatler) için bağlayıcı bir özellik taşımaktadır.

Pavlus, Korintlilere birinci mektubunda, inandığı öğretileri yayarken yaptığı fedakarlığı ve karşılaştığı zorlukları konu aldığı sözlerinde, dini yaymada hedef aldığı kişilere misyonu götürürken esas aldığı metodu şöyle anlatır:

Ben özgürüm, kimsenin kölesi değilim. Ama daha çok kişi kazanayım diye herkesin kölesi oldum. Yahudileri kazanmak için Yahudilere Yahudi gibi davrandım. Kendim Kutsal Yasa'nın (Musa hukuku'nun) denetimi altında olmadığım halde, Yasa altında olanları kazanmak için onlara Yasa altındaymışım gibi davrandım. Tanrı'nın yasasına sahip olmayan değil de Mesih'in yasası altında olan biri olarak, Yasa'ya sahip olmayanları kazanmak için Yasa'ya sahip değilmişim gibi davrandım. Gücsüzleri kazanmak için gücsüzlerle gücsüz oldum. Ne yapıp ne edip bazılarımı kurtarmak için herkesle her şey oldum (1 Kor. 9:19-22).

Pavlus, bir başka ifadesinde ise şöyle der: "Bana her şey serbest; ancak ben hiçbir şeyin kölesi olmam" (1 Kor. 6:12; 10:23). Yine o, bir başka yerde ise "... kurtulsunlar diye birçok kimsenin yararını gözetererek herkesi her yönden hoşnut etmeye çalışıyorum" (1 Kor. 10:33) demektedir.

Açıkça görüldüğü gibi bu ifadelerinde Pavlus, insanları kendi öğretilerine inandırabilmek için adeta her şeyi caiz gördüğünü ve her yolu denediğini, inanıp kabul etmediği halde karşısındakileri kendi tarafına çekebilmek amacıyla onların çeşitli inanç ve değerlerini kabul ediyormuş gibi görünüp, -en masum bir ifadeyle- "takiyye" yaptığını, kısaca amacını gerçekleştirebilmek için her yolu denediğini anlatmaktadır. Nitekim, Yeni Ahit'te yaşamı ve seyahatleriyle ilgili anlatılardan da onun bu metodolojisini nasıl yürürlüğe koyduğunu anlamak mümkündür. Örneğin Musa şeriatına şiddetle karşı çıktığı bilindiği halde zaman zaman Yahudi bir çevrede bulunduğu bunun gereklerine uyduğu görülmektedir. Bu tutum, İslâm dü-

şüncesinin son derecede önem verdiği “olduğun gibi görün görüldüğün gibi ol” prensibine karşı, hedefe ulaşmak için “gerektiğinde olmadığın gibi görünebilirsin” tavrının yeğlenmesidir. Muhataplarına karşı açık, dürüst ve şeffaf olmamayı caiz gören bu tutumda ahlaki bazı sorunların bulunduğu aşıkardır. Nitekim Pavlus’un bu metodolojisi, kendisinden yüzyıllarca sonra yaşayan Makyevelli’nin (N. Machiavelli) çokça tartışılan meşhur “dava-ya giden her yol mübahur” ilkesini akla getirmektedir. Bir başka ifadeyle Pavlus, Makyevelli’den çok önce bu anlayışı prensip edinmiş ve kendisini rehber edinenlere bunu miras bırakmıştır.

Peki, Pavlus sonrası dönemde Hristiyanlığı yaymaya çalışanlar onun bu metodolojisini kendilerine temel olarak almışlar mıdır ya da günümüz Hristiyan misyonerleri kendi inançlarını diğer insanlar arasında yayarken bunu mu temel almaktadırlar? Hristiyan misyonerliğini incelediğimizde, misyonerliğin bu Pavluscu çizgide yapılandığı ve faaliyetlerini bu metodolojiyi temel alarak sürdürdüğü görülmektedir.

Örneğin, uzun süre çeşitli Müslüman toplumlar arasında Hristiyanlığı yayma faaliyetlerinde bulunan Fransızkanların, misyonerliğe hazırlık bağlamında, aralarında misyonerlik yapacakları Müslümanları rahatsız etmeden (bir başka ifadeyle onları ayıktırmadan) onlara yaklaşma metodlarıyla ilgili olarak misyonerlere yaptıkları şu öneriler oldukça ilginçtir:

... bütün Hristiyan misyonerler, bir yere, bir kültüre veya belirli bir halk arasında gitmeli; orada onların yaşam tarzlarını öğrenmeli, onları dinlemeli/gözlemeli, bir Hristiyan olarak onların arasında yaşamalı, insanların ihtiyaçlarını öğrenmeli ve buna yardımcı bulunmalı, İncil vaazı (daveti) için uygun bir zamanı beklemeli.⁶

Nitekim günümüzde de Hristiyan misyonerlerin gerek Türkiye’ye gerekse diğer İslâm ülkelerine yönelik faaliyetlerinde benzer metot ve taktikleri uyguladıkları görülmektedir. Misyonerlik faaliyetlerinin yürütüleceği yöreler ve kimseler özenle seçilmekte; bu konuda yoksulluğun, sosyal ve siyasal rahatsızlığın veya kaos ortamının yaygın olduğu bölgelere öncelik verilmekte, toplumda azınlık statüsünde olan ya da kendisini azınlık olarak gören dinsel, mezhepsel veya etnik gruplar arasında Hristiyan misyonu yayılmaya çalışılmaktadır. Örneğin Türkiye’de misyonerliğin yoğunlaştığı Doğu Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri, misyonerlerce rasgele seçilen yöreler değildir; bu bölgeler kendisini Alevi, Yezidi veya Nusayri gibi farklı mezhepsel veya dinsel kimlikle tanımlayan ya da Kürt, Çerkez, Laz, Gürcü ve benzeri farklı etnik kimliklere sahip olan kişilerin

6 Nazir-Ali, M, *Mission and Dialogue: Proclaiming the Gospel Afresh in Every Age*, London: SPCK 1995, s. 56.

bulunduğu yerlerdir. Bu yörelerde yoğunlaşan etnik ve heterodoksal farklı kimliklere, yöre halkının yaşadığı yoksulluk ve sosyal sıkıntılar da eklendiğinde bu bölgelerin misyonerlerce neden özellikle tercih edildiği daha iyi anlaşılacaktır.

Pavluscu misyon anlayışının “takiyye” ve “gerektiğinde olmadığı gibi gözükme” ilkesini temel alan günümüz misyonerlerinin, İslâm toplumlarında misyon faaliyetlerini yürütürken dikkat etmeleri gereken hususlara ilişkin sayısız çalışma (kitap, makale, tez, web sayfası vb) yayınlanmıştır. Çeşitli misyon merkezleri, misyonerlik eğitimi veren kurumlar ya da eğitimli misyonerler ve akademisyenlerce kaleme alınan bu çalışmalarda, Müslümanlara Hristiyan mesajının nasıl iletileceğinin, onları ürkütmeden nasıl yaklaşabileceğinin yolları öğretilmektedir. Örneğin ABD merkezli bir misyonerlik kuruluşu olan International School of Theology'nin web sitesinde, kendisinin de bir İslâm ülkesinde misyoner olarak çalıştığı vurgulanan Charles D. Egal, “Ministiring to Muslims” başlıklı yazısında Müslümanlar arasında kullanılacak metot ve yöntemlerle ilgili olarak kısaca şu hususlara değinir:

- Müslümanlarla irtibatla toplumun din dilini kullanmak.
- Dua ve vaazlarda Kur'an'dan ve İslâm kültüründen, Hristiyan teolojisiyle uyum içinde olan ya da teolojik açıdan sorun olmayan pasajları, ifadeleri ve örnekleri kullanmak. Egal, örneğin Fatiha suresinin bunun için çok uygun olduğu belirtir. Ancak zaman zaman da şu uyarıyı yapar: Kur'an'dan bazı kısımları kullanırken kesinlikle muhataba Kur'an'ın bir vahiy olduğu ya da olabileceği izlenimi verilmemelidir.
- Müslümanları iyi anlamak ve onlarla giyim kuşam, yaşam, adetler, dil vb konularda özdeşleşmek. Örneğin Müslümanların uygulaması olan Cuma ibadetine paralel olan Cuma vaazları düzenlenebilir, ev kiliselerinin liderleri (rahip veya pastörleri) imam şeklinde sunulabilir/techiz edilebilir, ev kiliselerine girerken ayakkabılar çıkarılabilir, aynı şekilde Müslümanların uyguladıkları doğum ve ölüm törenleri, bayramlar vb adetler Hristiyan teolojisi bağlamında gözden geçirilerek bunlara riayet edilebilir ve son bir örnek olarak Müslümanların çok önem verdikleri abdest, bir günah itirafı ve Tanrıya yakarışın yeni yolu olarak kabul edilebilir.
- Müslüman halkın tepkisini çekecek/çekebilecek tavır ve davranışları gizlemek ya da ertelemek. Örneğin Egal, Müslümanların tepkisini çeken kiliseler yerine cemaat evleri (ev kiliseleri) oluşturulabileceğini, yi-

ne tepki çeken vaftiz törenlerinin ertelenebileceğini ya da dikkati çekmeyecek şekilde yapılabileceğini belirtir.

- Misyonda mümkün olduğunca yerli halktan kişileri kullanmak.

Egal, bu önerilerinin (ya da bizzat kendisinin misyon faaliyetlerinde tatbik ettiği bu metotların) haklılığının gerekçesini ise, bu şekilde Hristiyanlığa ilgi duyup İslâm'dan Hristiyanlığa giren bir kişinin, hâlâ İslâm kültürüyle ilişkisini sürdüreceği ve kendi toplumunda Hristiyan misyonunun temsil edilip yayılmasında daha aktif olarak görev yapabileceği şeklinde açıklamaktadır. "Böylelikle dine girmiş olan bir kişi kendi toplumuyla kalacak ve İncili daha iyi yayma imkânı bulabilecektir. Ayrıca bu metot, Hristiyan olmanın Batılı olma demek olduğu şeklindeki yanlış anlamayı ortadan kaldıracaktır."⁷

Başta İslâm toplumları olmak üzere üçüncü dünya halkları arasında uygulanan bu misyonerlik stratejisinin, inanılan değerlerin dürüstçe yaşanması ve olduğu gibi muhataba anlatılmaso olmadığı, "olmadığı şekilde gözüküp" ahlâda inanmadığı ve kabullenmediği halde karşısındaki kişilerin dinsel değerlerini, adet ve uygulamalarını kullanarak amacına ulaşmaya çalıştığı ve hedef seçilen insanları aldatarak/kandırarak onları din değiştirmeye çalıştığı, dolayısıyla ahlaki olmadığı ortadadır. Böylesi bir misyonerlik anlayışı din, vicdan ve ifade özgürlüğü sınırları dışına taşmakta, çeşitli yöntemlerle karşıdaki insanların inanç ve kültürlerini istismar etmektedir. Hristiyanlar, bir İslâm ülkesinde kendi inanç ve ibadetlerini rahatça ifa edebilir, inanç ve öğretilerini rahatlıkla her platformda anlatıp tartışabilirler. Hatta bunu yayın basın yoluyla yapabilir, kutsal metinlerini ya da inandıkları öğretileri içeren metinleri insanlara ulaştırabilirler.⁸ En başta İslâmın insanlara sağladığı din ve yaşam özgürlüğü hakkı bunun teminatıdır. Ancak bunun, yukarıda tanımlamaya çalıştığım "davaya giden her yolu mübah" "sayan Pavluscu çizgideki sistematik misyonerlik anlayışı doğrultusunda olmaması koşuluyla.

Son olarak, kimi çevrelerce dile getirilen, misyonerlerin İslâm ülkelerini ve özelde Türkiye'yi Amerika'nın ve Batı ülkelerinin sömürgesi yapmaya çalıştıkları, hatta bu konuda bir öncü kuvveti gibi faaliyet gösterdikleri,

7 Egal, C.D., "Ministering to Muslims", <http://www.leaderu.com/iso/doc/minmuslim.html>.

8 Burada, kimi çevrelerce medyada sıklıkla dile getirilen, Hristiyanların İncil ve benzeri çeşitli metinleri halka parasız dağıtımalarına yapılan itirazı ve bu konudaki polemikleri doğru bulmadığımı vurgulamalıyım. Açık ve şeffaf olmak koşuluyla her inanç veya düşünce mensubu -muhtevasi suç teşkil etmemesi koşuluyla- kendi metinlerini dilediği gibi halkın istifadesine sunabilmelidir. Aynı şekilde İslâm ülkelerinde çoğunluğu oluşturan Müslüman halkın da kendilerini rahatlıkla ifade edebilmelerine imkan sağlanmalı, gerek Kur'an'ı gerekse İslâmî öğretileri içeren çeşitli bilgilendirici metinleri halka rahatça sunabilmelidirler.

yurdun parçalanmasına ve yurdu yabancı devletlerin işgal etmesine zemin hazırladıkları iddialarına değinmekte yarar var. Doğrusu misyonerlerin 16. yy ve sonrası sömürge dönemlerinde oryantalistlerle birlikte sömürgecilerin öncü kuvveti ve en yakın destekçisi oldukları, sömürgelemlerin sürekli olması ve Batı emperyalizminin devamı için sömürge bölgelerinde yerli halkın asimilasyonu ve kendi kültürüne yabancılaştırılması doğrultusunda yoğun faaliyetler yaptıkları bilinmektedir. Nitekim Amerika ve Okyanusya kıtalarında Batılı emperyalist güçlerin siyasal egemenliği altına giren birçok yörede emperyalizmin kalıcı olması ve yerli kültürlerin zamanla yok edilmesinde bu faaliyetlerin büyük katkısı olmuştur. Ancak günümüzde her alanda globalleşmeye paralel olarak emperyalizm ve sömürü kavramları da şekil değiştirmiş, klasik muhtevalarını kaybetmiştir. Geçmişte fiili işgal suretiyle siyasal ve askeri olarak bir yöreyi kontrol altında tutup insan ve doğal kaynaklarını egemen güçler doğrultusunda kullanmak şeklinde olan sömürü, günümüzde ekonomik, siyasal, kültürel ve askeri gücü elinde bulunduran uluslararası güçlerin veya süper güçlerin çoğunlukla herhangi bir fiili işgale kalkışmaksızın kurdukları uluslararası denetim mekanizmalarıyla diğer ulusları ve bunların sahip oldukları varlıkları yönetmeleri/kullanmaları şeklinde gerçekleşmektedir. Eskiden doğrudan müdahale eden askeri güçlerle yapılan iş, bugün ekonomik gücü elinde bulunduran finans kurumlarıyla, uluslar arası medya, yayın-basın ve film sektörüyle ya da toplum mühendisliği görevini üstlenen sosyal-siyasal kuruluşlarla yapılmaktadır. Kısaca, ABD ya da bir diğer herhangi yabancı gücün sömürü ve emperyalizmini devam ettirmesi için, İslâm ülkeleri ve diğer üçüncü dünya ülkelerinin Hristiyanlaşmasına gerek yoktur.

Esasen günümüzde Hristiyanlığın gerçekten Batının dini olup olmadığı da sorgulanmalıdır. Her ne kadar genelde halkının çoğunluğu Hristiyan görünse de bugün Batı insanının birçoğunun Hristiyanlıkla ilişkisi pamuk ipliğiyle bağlıdır. Günümüzde muhafazakarlığıyla ünlü İngiltere'de bile kiliseye bağlı olan Hristiyanların oranı yüzde onun altındadır. Bu oran diğer Avrupa ülkeleriyle ABD'de de çok fazla değişmemektedir. Yine 1990'lı yılların başında Noel öncesi bir dönemde kilisenin ibadet günü olarak kabul ettiği Pazar günleri alışveriş merkezlerinin açık olup olmaması konusunda İngiltere'de yapılan bir kamuoyu yoklamasında, işyerlerinin açılmasına dini yönden karşı çıkan kiliseyi destekleyenlerin oranı da yine yüzde on civarında kalmıştır. Buna karşılık Hristiyanlığın en fazla rağbet gördüğü ya da kiliseye bağlılık oranlarının oldukça yüksek olduğu yerlerin/halkların ise üçüncü dünya ülkeleri arasında yer alan Orta ve Latin Amerika ülkeleri, Afrika'nın Hristiyan bölgeleri ve nispeten Hristiyanlığı yeni kabullenmiş/ kabullenmekte olan Güney Kore ve diğer bazı uzak doğu ve ön Asya halkları olduğu dikkati çekmektedir. Üçüncü dünya Hristiyan halklarıyla

yeni Hristiyanlaştırılan bölgelerde bağlarıyla nispeten sıkı ilişki içinde olan kilise ve Hristiyan inancı, Hristiyanlığın vatanı gibi görülen Batı'da gittikçe yalnızlaşmakta, Batı insanının Hristiyan öğretilere ve yaşam tarzına fazla rağbet etmediği görülmektedir. Belki de bu nedenle günümüzde din değiştirmenin en yoğun yaşandığı yerler Batı ülkeleridir. Yine bu nedenle olsa gerek, İslâm (ve ikinci sırada Budizm) Batı toplumları arasında hızla yayılmaktadır. Batının Hristiyanlıkla ilişkisine dayalı bu durum göz önüne alındığında, neden misyonerlerin, Hristiyan kültürüyle iç içe yaşayan ama Hristiyanlığa ilgisiz kalan Batılılardan çok üçüncü dünya ülkelerini ve Müslüman toplumları Hristiyanlaştırmayı hedefledikleri daha iyi anlaşılabilir.